10.04.2024

Det er ikke kun Europa-Parlamentet, som bevæger sig mod højre – det gør Kommissionen også

Det politiske europakort kan se ganske anderledes ud efter parlamentsvalget i juni.

Skrevet af

Ditte Brasso Sørensen

+4561101115

ditte@thinkeuropa.dk

Der er snart europaparlamentsvalg, og sædvanen tro har det affødt en levende debat om europæisk højredrejning, og hvad sådan en udvikling vil betyde for Europa.

Det diskuteres, hvad den spåede fremgang for grupperne til højre for midten vil betyde for parlamentets historiske flertalskoalition af kristendemokrater og socialdemokrater og – siden 2019 – de liberale. Og når bølgerne går højest, luftes der en bekymring for, hvorvidt man overhovedet vil kunne lovgive, eller om det vil ende med et fragmenteret parlament og en situation, hvor EU's politiske maskine går i stå. En lignende bekymring fandtes op til og efter valget i 2019, men selv om flertalskoalitionen mellem socialdemokraterne og kristendemokraterne blev svækket, har det indtil videre ikke spændt ben for parlamentets arbejde.

Det er dog ikke det samme, som at ændringer i parlamentets sammensætning er uden betydning. Og selv om meningsmålingerne peger på, at centrumkoalitionen fortsat vil have flertal efter valget i juni, vil en styrkelse af de grupper, der ligger til højre for kristendemokraterne, styrke de kristendemokratiske politikeres mulighed for at søge flertal på den anden side af midten. Det kan give mere medvind til kritikken af hastigheden og ambitionsniveauet i EU's miljølovgivning eller ambitionerne om at udlicitere asylbehandlingen til tredjelande.

Det er dog ikke alene parlamentets sammensætning, der afgør, hvilken vej de politiske vinde blæser i Europa. Sammensætningen af de nationale regeringer er i kraft af deres repræsentation i Det Europæiske Råd og i Ministerrådet mindst lige så vigtig – hvis ikke vigtigere – for den europæiske politiske linje.

Og også her er den blå tendens tydelig. Efter at socialdemokraterne tabte valget i Portugal, regeres kun fem af 27 medlemslande af partier, der hører til de europæiske socialdemokraters gruppe.

En borgerlig kommission

Men i debatten om Europas fremtidige politiske retning bliver Kommissionen tit overset. De 27 kommissærer, der udgør dens ledelse, er da også formelt hævet over politik – både nationalt og europæisk: Deres rolle er at varetage EU's samlede interesse og sikre, at EU's traktater respekteres. De ses ofte som en slags embedsværk, og interessen for den politiske sammensætning er begrænset. Kommissærerne må dog gerne være partipolitisk aktive både på europæisk og nationalt plan.

Kommissionen er tæt forbundet til både parlamentet og de nationale regeringer. Det er de nationale regeringer, der udpeger kommissærerne, og udpegningen afspejler derfor som oftest de nationale regeringers farve. Derefter fordeler Kommissionen posterne, og Europa-Parlamentet godkender så til sidst Kommissionen.

Men det røde aftryk kommer med al sandsynlighed til at være meget begrænset i den næste kommission. Tyskland, som er klart den vægtigste socialdemokratisk ledede medlemsstat, har peget på den nuværende kommissionsformand, kristendemokraten Ursula von der Leyen, som deres kommissær. Den tyske regering har indskrevet i deres koalitionsaftale, at når det gælder udpegelse af kommissærer, er dét at få en tysk kommissionsformand deres første prioritet.

Dertil kommer, at det socialdemokratisk regerede Malta grundet landets størrelse står til at få en af de mindre centrale kommissærposter. Tilbage er Danmark, Spanien og Rumænien, der alle forventes at udpege socialdemokratiske kommissærer. Der er altså udsigt til fire socialdemokratiske kommissærer ud af en samlet gruppe på 27, hvoraf i hvert fald én får en mindre portefølje.

Det betyder noget, hvem der står i spidsen

Men i virkelighedens verden er Kommissionen altid både administrativ og politisk, og dens politiske retningssætning er de seneste år blevet tydeligere.

Som institution er Kommissionens primære opgave at forberede og fremsætte lovforslag, herunder at lave de forberedende analyser og konsekvensberegninger. Og tænker man blot på den som et embedsværk, burde hverken kommissærernes politiske overbevisning eller nationale ophav have nogen særlig betydning.

Den tyske regerings beslutning om at pege på Ursula von der Leyen vidner dog om, at det alligevel betyder noget, hvem der sidder på Kommissionens ledende poster, og hvor de kommer fra. Tanken er, at det er i landenes interesse at have folk i Kommissionen, der forstår den nationale virkelighed og har de nationale positioner inde under huden. Og på lignende vis er det næppe helt ligegyldigt, hvordan de europæiske politiske grupper er repræsenteret i Kommissionens ledelse.

Både under tidligere kommissionsformand Jean-Claude Juncker og senest under Ursula von der Leyen er Kommissionens politiske rolle blevet endnu mere tydelig. Juncker havde det ligefrem som projekt, at hans kommission skulle være »politisk«. Det skulle ikke forstås sådan, at de enkelte kommissærers politiske overbevisning

skulle være udslagsgivende, men at Kommissionen samlet skulle udstikke en retning for EU. Ideen var, at unionen trængte til fornyet energi, og at en kommission, der i højere grad fungerede som en slags udøvende magt, ville være en del af løsningen.

Von der Leyens kommission brød på nogle områder med Junckers projekt, for eksempel med sin meget lunkne opbakning til ideen om, at kommissionsformanden skal føre aktiv valgkamp. Men Kommissionen har under hendes ledelse været mindst lige så politisk og har med blandt andet vaccineindkøb og en styrket industripolitik presset den europæiske integration til nye højder.

En ny retning?

Ideen om en politisk kommission har været en del af EU-projektet helt fra begyndelsen: Jean Monnet understregede, at der var behov for et organ, der fusionerede de europæiske folks interesser og ikke blot søgte at balancere dem. Og at en sådan fusion ikke kunne være andet end politisk.

Selv om Kommissionen er hegnet ind af juridiske rammer, er der altid et fortolkningsrum, som Kommissionens ledelse kollektivt kan bruge til at udstikke EU's retning. Det er det, von der Leyens kommission med al tydelighed har gjort, når den de seneste år har foreslået en ambitiøs grøn dagsorden, aktiv europæisk industripolitik og optagelse af fælles gæld.

Europa står i de kommende år over for afgørende spørgsmål, der blandt andet handler om, hvordan landbrugets interesser skal vægtes over for miljø- og klimahensyn, og hvordan EU's indtægter fremover skal tilrettelægges.

Og her vil den politiske sammensætning i Kommissionen – og det meget begrænsede røde aftryk – ikke være ligegyldigt. For det er kommissærerne, der skal lægge den linje, som et udpræget blåt råd og et i stigende grad højredrejet parlament skal forhandle på plads.

Det er for tidligt at sige, hvordan det konkret vil præge EU's politiske linje, at Europa bevæger sig mod højre. Men det kan betyde, at industripolitiske hensyn og hensyn til økonomisk sikkerhed kommer til at veje tungere i EU's klimadagsorden, og at det blå kan komme til at overskygge det grønne.